

KS. PIOTR SZLUFIK SDB – KUTNO-WOŹNIAKÓW

[Recenzja]: A. Staniszewski, *Fara gdańskiego przedmieścia. Przegląd ikonografii i spojrzenie na architektoniczne dzieje gotyckiego kościoła św. św. Piotra i Pawła w Gdańsku/ Die pfarrkirche der Danziger vorstadt. Überblick zur Ikonographie und eine Betrachtung der Architekturgeschichte der gotischen St.-Peter-und-Paul-Kirche in Danzig*, Wydawnictwo VIA – Fundacja Karrenwall, Gdańsk 2015, ss. 160.

Gdańsk – jako miasto z ponad tysiącletnią historią – jest bogaty w obiekty sakralne, które służyły wiernym różnych wyznań i narodowości. Niektóre z nich są ciągle przedmiotem zainteresowań historyków oraz specjalistów od konserwacji i renowacji. Przykładem takiej świątyni jest kościół św. Piotra i Pawła, dawniej usytuowany na przedmieściach Gdańska.

W poznawaniu tajników przeszłości tego ponad sześćsetletniego obiektu może pomóc pozycja książkowa Arkadiusza Staniszewskiego pt. *Fara gdańskiego przedmieścia. Przegląd ikonografii i spojrzenie na architektoniczne dzieje gotyckiego kościoła św. św. Piotra i Pawła w Gdańsku*. Ponieważ publikacja została opracowana w wersji polsko-niemieckiej, także tytuł posiada brzmienie niemieckojęzyczne: *Die pfarrkirche der Danziger vorstadt. Überblick zur Ikonographie und eine Betrachtung der Architekturgeschichte der gotischen St.-Peter-und-Paul-Kirche in Danzig*. Autor książki – posiada tytuł naukowy doktora i pracuje na Wydziale Architektury i Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Od dziesięcioleci związany jest z gdańską świątynią pw. św. Piotra i Pawła. Od 1995 roku jest członkiem Archidiecezjalnej Komisji ds. Sztuki Sakralnej i Budownictwa w Gdańsku. Zajmuje się również fotografią dokumentacyjną. Jest znany z zaangażowania w pracę wydawniczą publikacji dotyczących Gdańska¹. Recenzowana książka, wydana dzięki zaangażowaniu Fundacji Karrenwall przez toruńskie Wydawnictwo VIA, liczy 160 stron.

¹ A. Staniszewski wraz z J. W. Wołodźko są autorami pozycji pt. *Widok Gdańska z Góry Biskupiej 1855-1970 (ikonografia jednej panoramy)*, Gdańsk 2013. Autor był zaangażowany także w powstanie innych pozycji: red. J. Bielak, *Rudolf Th. Kuhn (1842-1900) – fotograf krajobrazu, architektury i morza*, Gdańsk 2012; *Jan Bulhak i Paul Czarnecki. Z Wilna do Gdańska, polscy fotograficy i wydawnictwa pocztówkowe w Wolnym Mieście Gdańsku*, Gdańsk 2013.

Publikacja posiada formę poziomego albumu, w którym tekst przeplata się z ilustracjami. Jego struktura jest przejrzysta, a składają się na nią: krótka *Przedmowa* Autora (s. 7) i równie szczupły *Wstęp* (s. 9) oraz siedem tematycznych rozdziałów, które są zgodne z tematem publikacji A. Staniszewskiego – *Historia obiektu* (s. 10-33), *Malarstwo* (s. 34-41), *Grafiki i rysunki* (s. 42-73), *Widokówki i druki* (s. 74-81), *Fotografie (1865-1945)* (s. 82-115), *Fotografie (1945-1995)* (s. 116-141), *Fotografie (1997-2014)* (s. 142-159).

Poszczególne części książki ukazują czytelnikowi bogate dzieje tej starodawnej świątyni. Zasadniczą część publikacji A. Staniszewski otwiera rozdziałem *Historia obiektu*, który prezentuje powstanie kościoła, fazy jego budowy, administratorów obiektu, a także zniszczenia wojenne, które nastąpiły w różnych epokach. Tę część publikacji uzupełniają fotografie dokumentujące wygląd zewnętrzny świątyni (np. elewacji zachodniej), rozwiązania konstrukcyjne dachów kościoła czy przekroje poprzeczne niektórych części obiektu.

Następna część – rozdział zatytułowany *Malarstwo* – ukazuje widoki gdańskiej fary na obrazach twórców od XVII do XX w. Wśród eksponowanych w albumie siedemnastu prac znalazły się dzieła takich artystów jak: A. Stech, I. van den Blocke, F.E. Meyerheim i H. Albrecht oraz T. Kruszyński, J. Skrobiński, i A. Wolicki. Są to prace prezentujące sam kościół i jego okolice, ale są także widoki ogólne zaczerpnięte z obrazów panoramicznych.

Następny rozdział – *Grafiki i rysunki* – jest zbiorem siedemdziesięciu pięciu białoczarnych i kolorowych reprodukcji. Wśród nich są prace od XVI do XX stulecia. Wśród artystów, których prace zostały zaprezentowane są m.in. F. Hogenberg, P. Bertius, J. Folck, C. A. Mann, A. Biernat czy M. Kilarski. Prezentują one widoki kościoła w ujęciach panoramicznych oraz widoki obiektu z różnych stron, oblężenie Gdańska przez wojska napoleońskie w 1807 r., widoki z Biskupiej Góry, Placu Wałowego i Góry Gradowej.

Nie mniej ciekawa jest część publikacji *Widokówki i druki*. Już sam tytuł jasno określa rodzaj obiektów prezentowanych przez Staniszewskiego. Autorowi udało się zebrać w sumie dwadzieścia dziewięć widokówek (kolorowych i białoczarnych) oraz jeden druk ulotny (rachunek zakładów graficznych Juliusa Sauera z 1909 r.). Prezentowany materiał pochodzi z XIX i XX w., a jego autorami są: A. Rogorsch, W.F. Burau, K. Altmann, R. Czarliński i C. Berenthal.

Kolejne trzy partie książki poświęcone są fotografiom kościoła śś. Piotra i Pawła. Zostały one uporządkowane chronologicznie i zaprezentowane w kolejno następujących po sobie rozdziałach, obejmujących lata: 1865-1945, 1945-1995 i 1997-2014. Wśród nich znajdują się zdjęcia lotnicze, z odległej perspektywy, fotografie szczegółów architektonicznych wnętrza, dokumentujące prace remontowe, konserwatorskie i rekonstrukcyjne oraz zdjęcia wyposażenia kościoła, a także aktualny stan wnętrza. Autor zaprezentował w sumie w trzech rozdziałach dwieście czterdzieści fotografii (białoczarnych i kolorowych), które wykonali m.in. O. Kloeppel, C. Weishaupt, T. Wański, J. Ciemnołoński, W. Zaleski, Z. Kwaśny, J. Bułhak, A. Kleina, D. Kula i A. Staniszewski.

Prezentowana pozycja została starannie wydana, zarówno od strony merytorycznej, i językowej, jak i graficznej. Świadczą o tym: właściwie dobranie mate-

riału historycznego, poprawny styl narracji, dobrej jakości papier – odpowiedni do tego typu wydań oraz szyte arkusze, bogaty i urozmaicony zbiór grafik, rysunków, widokówek, druków i fotografii ze zbiorów osób prywatnych i instytucjonalnych (w sumie album zawiera ich ponad 360) kilkudziesięciu autorów, a także opisy prezentowanego materiału ikonograficznego. Należy docenić pracę autora, który stara się analizować informacje historyczne i dociekać prawdy. Szkoda, że w rozdziale pt. *Historia obiektu*, nie zostały zastosowane odnośniki. Być może Autor celowo pominął ten element, aby tekst tej części książki uczynić bardziej przystępnym dla czytelnika. Z całą pewnością publikacja A. Staniszewskiego ubogaca istniejącą literaturę dotyczącą świątyni śś. Piotra i Pawła w Gdańsku, zwłaszcza o element ikonograficzny oraz od strony architektonicznej. Co więcej książka – w swojej formie eleganckiego albumu o charakterze popularnonaukowym – jest udanym owocem wieloletniej pracy Autora i jego osobistej pasji dokumentowania przeszłości tego gdańskiego gotyckiego kościoła.

Można liczyć, że publikacja A. Staniszewskiego pt. *Fara gdańskiego przedmieścia. Przegląd ikonografii i spojrzenie na architektoniczne dzieje gotyckiego kościoła św. św. Piotra i Pawła w Gdańsku* zainteresuje czytelników tak polsko, jak i niemieckojęzycznych, szczególnie z grona miłośników Gdańska, historyków Kościoła katolickiego na Wybrzeżu, jak i samych wiernych wyznania rzymskokatolickiego i obrządku ormiańskiego, którzy modlą się w tej wielowiekowej świątyni.